

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

עונש היחיד ועונש האומה

לפרשת ניצבים(על פי שיעור של הרב מרדכי סבתו)

לעבד את-אלהי הגוים ההם פן-יש בכם ש'רש פ'רה ראש ולענה. יח והיה בשמעו את-דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר 'שלום יהיה-לי פי בשררות לפי אלך למען ספות הרנה את-הצמאה. יש ל'א-י אבה יהנה סל'ח לו פי אז יעשו אף-יהנה וקנאתו באיש ההוא ורכצה בו כל-האלה הכתובה בספר הזה ומחה יהנה את-שמו מתחת השמים. כ והבדילו יהנה לרעה מכל ל'שכטי ישראל ככל'אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה.

כא ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יב'א מארץ רחוקה וראו את-מכות הארץ ההוא ואת-תחלואיה אשר-חלה יהנה בה. כב גפרית ומלח שרפה כל-ארצה ל'א תזרע ול'א תצמח ול'א-יעלה בה כל-עשב כמהפכת סד'ם ועמ'רה אדמה וצב'יים אשר הפך יהנה באפו ובחמתו. כג ואמרו כל-הגוים על-מה עשה יהנה ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה. כד ואמרו על אשר עזבו את-ברית יהנה אל'הי אבותם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים. כה וילכו ויעבדו אל'הים אחרים וישתחוו להם אל'הים אשר ל'א-ידעום ול'א חלק להם. כו ויחר-אף יהנה בארץ ההוא להביא עליה את-כל-הקללה הכתובה בספר הזה. כז ויתשם יהנה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל-ארץ אחרת כיום הזה. כח הנסמרת ליהנה אל'הינו והנגלות לנו ולבנינו עד-עולם לעשות את-כל-דברי התורה הזאת.

2. פרק כ"ח, שם נאמר "אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכתוב את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אתם בח'רב".

3. רש"י על פס י"ח: "אשר לבנו פונה היום – מלקבל עליו הברית".

1. דברים כ"ט
א ויקרא מ'שה אל-כל-ישראל וי'אמר אליהם אתם ראיתם את כל-אשר עשה יהנה לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל-עבדיו ולכל-ארצו. ב המסות הגדלות אשר ראו עיניך הא'ת והמ'פתיים הגדולים ההם. ג ול'א-נתן יהנה לכם לב לדעת ועיניכם לראות ואזנים לשמ'ע עד היום הזה. ד ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר ל'א-בלו שלמ'תיכם מעליכם ונעלך ל'א-בלתה מעל רגלך. ה לחם ל'א אכלתם ויין ושכר ל'א שתייתם למען תדעו פי אני יהנה אל'היכם. ו ותב'או אל-המקום הזה ויצא סיח'ן מלך-חשבון ועוג מלך-הבשו וקראתנו למלחמה ונכסם. ז ונקח את-ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי. ח ושמרתם את-דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל-אשר תעשו.

ט אתם ניצבים היום בלכם לפני יהנה אל'היכם ראשיכם שביטיכם זקניכם וש'טריכם כל'איש ישראל. י טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מח'טב עציך עד ש'אב מימין. יא לעברך בברית יהנה אל'היך ובאלתו אשר יהנה אל'היך כרת עמך היום.

יב למען הקים-אתך היום לו לעם והוא יהנה-לך לאל'הים כאשר דבר-לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב. ב.

יג ול'א אתכם לבדכם אנ'כי כרת את-הברית הזאת ואת-האלה הזאת. יד פי את-אשר ישנו פ'ה עמנו ע'מד היום לפני יהנה אל'הינו ואת אשר איננו פ'ה עמנו היום.

טו פי-אתם ידעתם את אשר-ישכנו בארץ מצרים ואת אשר-עברנו בקרב הגוים אשר עברתם. טז ותראו את-שקוציהם ואת גלליהם עין נאבן כסף וזהב אשר עמקם. יז פן-יש בכם איש או-אשה או משפחה או-שבט אשר לבבו פ'נה היום מעם יהנה אל'הינו ללכת

"למען ספות הרוה – לפי שאוסיף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו על הכל... **הרוה** – שוגג, שהוא עושה כאדם שכור שלא מדעת. **הצמאה** – שהוא עושה מדעת ובתאוה."

4. ראבי"ע מביא בפירושו את דברי רבי יהודה הלוי: **והתברך בלבבו** – אמר רבי יהודה הלוי ז"ל כי 'והתברך' הוא כמשמעו: כאשר ישמע הקללה יתברך בלבבו והוא אומר **שלום יהיה לי**, כאומר, בשמעו החרם: חוץ ממני. **למען ספות** – אמר רבי יהודה הלוי ני"ע לשון כריתה כמו 'האף תספה' (בראשית י"ח, כג) כלומר שיחשוב המתברך לבטל דברי הצדיק שהוא כנוי במלת 'רוה' עם דבר 'הצמאה'. והנה כינה הצדיק ברוה כמו 'כעץ שתול על מים' (ירמיהו י"ז, ח) והרשע בצמאה כמו 'כערער בערבה' (שם, ו). ויחשוב כי גם ברכתו בלבו תפסיק הקללה.

5. פירושו של ראבי"ע:

ולפי דעתי שמלת 'ספות' לשון תוספת, כמו 'ספות חטאת' (ישעיהו ל', א). והטעם: שלום יהיה לי אף על פי שאלך בשרירות לבי, כי בצדקת הצדיקים אחיה, כי הם רבים ואני יחיד חוטא. על כן כתוב אחריו 'לא יאבה ה' סלוח לוי'... והנה 'ספות' כי הרוה תוסיף על הצמאה. ומשל הצדיק ברוה כטעם 'כעץ שתול על פלגי מים' (תהילים א', ג) והרשע בצמאה כטעם 'כערער בערבה' (ירמיהו י"ז, ו).

6. רבי יצחק אברבנאל:

אולי היחיד... יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי... לפי שבטוב ההוא אשר יטיב השם יתברך את ישראל אהיה נכלל אנכי ולא יוכלו הקללות לפעול בי בפרטות כיון שלא יאור את העם כי ברוך הוא. וזהו 'שלום יהיה לי' בפרטיות כאשר בשרירות לבי אלך ואעשה כל רצוני. וזה 'למען ספות הרוה את הצמאה', והוא משל נמרץ. כי האדם שיש לו שתי שדות סמוכות זו לזו האחת צמאה צריכה למים והאחרת רוח בלתי צריכה למים אין ספק שבהיותו שולח מים להשקות את הצמאה ישקה גם את הרוה גם כי לא יכוין להשקותה. כמו כן חשב הכופר הזה שאף על פי שלא יכוין השם יתברך להשקותו משפע ברכותיו בהיותו הולך בשרירות לבו יקבל בהכרח הטוב וההצלחה והצלחה בתוך זה הכלל.

7. הרשב"ם:

'על אשר עזבו – ולא יאמרו 'מבלי יכולת ה' (ט'), כח) כמו שפירשתי אצל 'ואתפלל אל ה' ואומר'."

8. רשב"ם לדברים ט', כה-כו:

ואתנפל לפני ה' ארבעים וגו' ואתפלל אל ה' ואומר וגו'. מי האיש החכם יתן לב ויבן למה הוצרך לכפול כאן נפילת ארבעים יום, וכי דרך המקרא

לחזור ולכפול דבר לומר כשנפילתי לפני ה' ארבעים יום כך וכך התפללתי? למעלה היה לו לומר, ולא היה צריך לחזור ולכפול כדי להודיע לישראל בלשון זה התפללתי.

אפס חכמה גדולה יש כאן ולהוכיח ישראל בא. שמה תאמרו: והלא חטא גדול כמעשה העגל הועילה תפלתו של משה וניצלנו, אף בארץ ישראל אם נחטא יועילו לנו תפלות הנביאים. אמר להם משה: לא תועיל לכם תפילה בארץ ישראל, כי עתה לא נתכפר לכם אלא כדי שלא יתחלל שמו שהרי כך התפללתי 'זכור לעבדיך וגו' פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבילתי יכולת ה' להביאם' (ט', כז-כח), ולכך לא נתחייבתם מיתה במדבר. אבל לאחר שיהרוג לפניכם שלושים ואחד מלכים וינחילכם את הארץ, אז יוציאכם ויגרש אתכם מן הארץ, שאין כאן עוד חילול השם לאמר האומות 'מבלתי יכולת ה' אלא יאמרו הגוים: ישראל חטאו לו, כמו שמפורש באתם נצבים 'ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף וגו' ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' א-להי אבותם וגו' ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה'.

9. דה"א ה', כה-כו:

וימעלו בא-להי אבותיהם ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ אשר השמיד א-להים מפניהם. וַיַּעַר א-להי ישראל את רוח פול מלך אשור ואת רוח תַּלְגַּת פְּלִנְסָר מלך אשור ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה ויביאם לַחֲלָח וְחָבוּר וְהָכָא וְנָהָר גֹּזֶן עד היום הזה

10. מל"ב י"ז, ו

בשנת התשעית להושע לכד מלך אשור את שִׁמְרוֹן וַיִּגַּל אֶת יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה וַיֵּשֶׁב אֶתֶם בְּחָלָח וּבְחָבוּר נָהָר גֹּזֶן וְעַרֵי מְדֵי

11. מסכת סנהדרין (פ"י מ"ג):

עשרת השבטים אינן עתידין לחזור שנאמר 'וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה' (דברים כ"ט, כז), מה היום הזה הולך ואינו חוזר אף הם הולכים ואינם חוזרים, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: מה היום מאפיל ומאיר אף עשרת השבטים שאפל להן כך עתיד להאיר להן.